

Asia: VN/7050/2023

## **Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin**

Mäntslän kunta kiittää mahdollisuudesta lausua valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) 2024–2027 luonnosta.

Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että erityisesti nuoret alle 30-vuotiaat ohjataan nopeasti työllisyyspalveluiden piiriin samalla huolehtien riittävästä palveluista ja henkilökohtaisesta kohtaamisesta. Työllisyyspalveluihin ohjaamisen sujuvuus ja nopea ohjaus edellyttävät tiivistä yhteistyötä Ohjaamon, TE-palveluiden ja tulevan työllisyysalueen välillä. Myös etsivällä nuorisotyöllä on olennaisen tärkeä rooli niiden nuorten tukemisessa, jotka ovat riskissä jäädä vaille palveluja tai jotka eivät kiinnity palveluihin. Huolta aiheuttaa kuitenkin tulevan työllisyysalueen järjestelyt. Ohjelmaluonnoksessa painotetut riittävät palvelut ja henkilökohtainen kohtaaminen eivät täysin toteutuneet hyvinvointialueen osalta, joten herää huoli siitä, toistuuko sama palveluiden etääntyminen TE24-uudistuksen kanssa.

Kunta pitää hyvänä kehityssuuntana nuorten monialaisen matalan kynnyksen palvelujen aseman vahvistamista ja toteutumista niin alueellisella kuin paikallisella tasolla, sekä hyvinvointialueiden roolin ja läsnäolon vahvistamista Ohjaamoissa. Nuorten matalan kynnyksen Ohjaamopalvelut koostuvat pääasiassa monialaisesta palveluverkostosta, jossa eri organisaatioiden taholta on annettu resurssi Ohjaamoon. Jotta monialaisia matalan kynnyksen palveluita voidaan vahvistaa, vaatii se kaikilta toimijoilta yhteistä tahtotilaa ja sitoutumista rakentaa nuorille verkostoyhteistyönä sujuvat palvelut. Palveluissa tärkeää olisikin tasalaatuisuus ja palveluiden saatavuuden turvaaminen Ohjaamoissa. Kunta pitää tärkeänä myös ydinverkostotoimijoiden vahvempaa sitouttamista toimintaan, kuten TE-palveluiden tarjoamat resurssit (mm. TE-asiantuntija, opintoneuvoja, ammatinvalintapsykologin palvelut) sekä hyvinvointialueiden resurssit (mm. sosiaalityö, mielenterveys- ja päihdepalvelut). Edellä mainittujen lisäksi myös sujuva yhteys Kelaan on olennainen. Ydintoimijoiden yhteisellä palvelulupauksella, yhteistyösopimuksella tai lakimuutoksella

voitaisiin mahdollisesti parantaa keskeisten verkostotoimijoiden resurssia osana Ohjaamon toimintaa.

Kunta pitää myönteisenä, että nuorten työpajatoiminnan toteuttamista ja kehittämistä monialaisena ja ennaltaehkäisevänä palveluna jatketaan, ja nuorille luodaan mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuutta ja tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia työpajatoiminnassa. Nuorten työpajatoiminnan kokonaisvaltaisten valmennusmenetelmien kehittäminen tuo työpajakentälle selkeyttä ja yhtenäisyyttä. Jatkossa myös mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuutta suoraan työpajalla opinnollistamisen sijaan voi osaltaan sujuvoittaa valmennusprosessia, ja avata nuorille tasavertaisemmat mahdollisuudet aloittaa työpajakso. Resurssien riittävyys kuitenkin mietityttää, mikäli oppivelvollisien määrät kasvavat työpajoilla huomattavasti.

Ohjelmaluonnoksen mukaan ohjaamotoimintaan sisällytetään liikuntaneuvontaa ja ohjausta kulttuuri- ja liikuntaharrastuksen pariin, mikä on tärkeä lisä nuorten hyvinvoinnin kannalta Ohjaamoissa. On kuitenkin huomioitava, että usealla nuorella taloudellinen tilanne ei aina mahdollista harrastamista/kulttuuria. Tarvitaan monipuolisesti erilaisia vaihtoehtoja, joita nuori voi toteuttaa myös taloudellisesta tilanteestaan riippumatta. Myös tämän palvelun kohdalla Ohjaamon tulee tarjota mahdollisuuksia ottaa askeleita eteenpäin ja saada näin nuoret innostumaan kulttuuri- ja harrastustoiminnasta. Ohjaamot voisivat viestiä nuorille myös kunnan myöntämistä harrastustipendeistä ja niiden hakuajoista, joita myönnetään vähävaraisten nuorten harrastamisen mahdollistamiseksi.

Nuoret kokevat miellekään harrastuksen tärkeimmäksi hyvinvointia tukevaksi asiaksi. Mielekäs harrastus voi olla myös sellainen, jota ei ole saatavilla omalla paikkakunnalla, joten olemassa olevien harrastuksien kartoittaminen ja harrastusmahdollisuuksien lisääminen ovat keskeisiä toimia. Järjestöillä ja seuroilla on keskeinen rooli harrastusmahdollisuuksien mahdollistamisessa kunnissa.

## **Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen**

Tavoite nuoren pääsystä oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin on erityisen tärkeä nuorten lisääntyneisiin mielenterveysongelmiin vastaamiseksi. Mielenterveyspalveluiden saatavuus ja saavutettavuus kunnissa ja erityisesti haja-asutusalueilla on vaihtelevaa, ja heikot kulkuyhteydet palveluihin lisäävät nuorella riskiä pudota tarpeellisten palveluiden piiristä. On tärkeää, että myös harvaan asutuilla alueilla ja pienemmissä kunnissa nuorilla olisi mahdollisuus tavata palveluntuottajia myös kasvotusten pelkkien chat –palveluiden ja etäyhteyksien sijaan. Kunta esittää, että palveluiden saavutettavuus ja saatavuus huomioidaan ohjelmaluonnoksessa.

Toimenpide matalan kynnyksen mielen hyvinvoinnin tuen vahvistamisesta on hyvä ja varmasti kaivattu suunta monessa Ohjaamossa. Kunta pitää tärkeänä, että erityisesti lähipalveluna tuotettua ONNI-toimintaa tulisi lisätä. Tällä hetkellä osassa Ohjaamoita on Onni-työntekijä, joka tarjoaa nuorille psykososiaalista tukea lähipalveluna, mutta tätä mahdollisuutta ei ole kaikissa Ohjaamoissa.

Verkkomateriaalin rinnalle on tärkeä vahvistaa tasapuolisuutta lähipalveluissa ja mahdollistaa enemmän jalkautuvaa resurssia ONNI-toimintaan.

Mäntsälän kunta pitää kannatettavana nuorten mielen hyvinvoinnin, liikkumisen ja liikunnan välisen yhteyden vahvistamisen jatkamista osaksi rakenteita. Hyvinvoinnin lisääminen matalalla kynnyksellä kannustamalla nuoria liikkumaan, ulkoilemaan, retkeilemään luonnossa ja kokeilemaan erilaisia harrastuksia on kunnassa vakiintunutta toimintaa etsivässä nuorisotyössä. Kunta kannattaa vahvasti myös digilaitteiden käytön haittojen ja lieveilmiöiden vähentämiseen panostamista, sekä uusien tapojen etsimistä hyödyntää digitaalisia ratkaisuja ja innovaatioita nuorten fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan lisäämisen edistämiseksi. Ohjelmaluonnokseen voitaisiin listata olemassa olevia hyväksi koettuja keinoja ja käytännön tapoja saada nuoria lähtemään mukaan kokeilemaan uusia harrastuksia.

### **Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla**

Kunta pitää erittäin tervetulleena toimenpidettä, jossa nuorisopoliittinen näkökulma ja nuorten kuuleminen sisällytetään aikaisempaa paremmin ministeriöiden valmistelutyöhön, ja että ohjelmaluonnoksessa on nostettu keinoja vahvistaa ministeriöiden johdon ja valmistelijoiden osaamista nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta.

Ohjelmaluonnoksessa mainitaan, että nuorten kuulluksi tulemista edistävissä toimenpiteissä otetaan huomioon erityisesti eri ryhmiin kuuluvien nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet ja selkeäkielisyys. Kunta pitää tärkeänä, että ohjelmaluonnokseen lisätään konkreettisia keinoja, joilla eri ryhmiin kuuluvien ja haavoittuvassa asemassa olevien nuorten ääni saadaan kuuluviin.

Osallistamisessa tulee huomioida nuorille mielekkäitä tapoja osallistua ja vaikuttaa matalalla kynnyksellä. Lisäksi on tärkeää, että kunnissa lisätään nuorten tietoisuutta ja tietämystä oikeudesta osallisuuteen. Nuorten kuulemisen vakiinnuttaminen osaksi paikallista kuntien toimintaa vaatii pitkäjänteisiä muutoksia kunnan toimintoihin. Osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen avoimen keskustelun ja vaikuttamistyön kautta vaativat moniäänisyyttä keskusteluun.

Nuorten turvallisuuden tunteen ja turvallisuuden vahvistamista koskevan tavoitteen toimenpiteenä mainitaan, että ankkuritoimintaa kehitetään ja erityisesti koulujen ja oppilaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä sekä opetushenkilöstön osaamista vahvistetaan erilaisin keinoin. Lisäksi mainitaan terveydenhuollon roolin edistämistä ankkuritoiminnassa. Kunta pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että ankkuritoiminnan perusrakenne säilytetään ennallaan ankkuritoiminnan kehittämisen rinnalla. Poliisin läsnäolo ankkuritoiminnassa on äärimmäisen merkityksellinen, ja siitä olisi hyvä myös sisällyttää maininta ohjelmaan.

## **Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset**

Kunta kannattaa linjauksissa mainittuja kehittämistyön tavoitteita, joilla kehitetään ja vahvistetaan kunnallisen perusnuorisotyön rakenteita, laatua ja tulosten tunnettuutta.

## **Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle**

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Edeltävässä valtakunnallisessa nuorisotyön ja –politiikan ohjelmassa osaamiskeskuksille oli asetettu kuusi painopistettä. Pohdittavaksi jää, onko nykyiseen luonnokseen asetetut kaksi painopistettä riittävä määrä, vaikkakin ne läpileikkaavat melko laajasti koko lausuttavana olevan ohjelmaluonnoksen.

Kunta myös pohtii, tulisiko osaamiskeskusten roolia vahvistaa nuorisotyön laadun ja toimintaedellytysten seuraamisessa ja kehityksessä eri alueilla ja kunnissa. Lisäksi on tärkeää myös huolehtia nuorisotyötä tekevien jaksamisesta ja yhteisöllisyydestä.

## **Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle**

Kunta pitää erittäin kannatettavana Suomen kansallisia tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka ohjelmaluonnoksessa on asetettu vuosille 2019–2027. Erityisesti nuorisotyöntekijöiden osaamiseen ja koulutukseen panostaminen mielen hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä sekä heikommassa asemassa olevien nuorten, kuten vähemmistöryhmien mielen hyvinvoinnin vahvistaminen nykyistä paremmin nähdään tärkeinä toimenpiteinä. Mielenterveys on myös ihmisoikeuskysymys. Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 12 artiklan mukaisesti jokaisella on oikeus nauttia korkeimmasta saavutettavissa olevasta terveydestä ja mielenterveydestä.

Nuoriin ja ilmastonmuutokseen liittyvässä tavoitteessa on kohta, jossa mainitaan, että nuorten luontoahdistuksen juurisyyt selvitetään toimenpiteitä varten. Kunta pitää kyseistä mainintaa erikoisena, sillä nuorten ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyvän ahdistuksen juurisyyt liittyvät nimenomaisesti näihin mainittuihin tekijöihin ja niistä aiheutuviin kansallisiin ja globaaleihin ongelmiin. Kunta näkee kuitenkin hyvänä, että tavoitteissa ja toimenpiteissä korostetaan nuorten osallistamista ja osallisuutta ilmasto- ja luontokysymyksissä kansallisesti, EU-tasolla ja globaalisti. Tiedon karttuminen sekä kokemus siitä, että asioihin pääsee omalla aktiivisuudella vaikuttamaan, voi omalta osaltaan helpottaa nuorten kokemaan ahdistusta.

## **Muita näkemyksiä ohjelmasta**

Kunnan näkemyksen mukaan osa ohjelmaluonnoksen toimenpiteistä vaativat tarkempaa määrittelyä ja konkreettisempia toimenpiteitä, jotta niiden toteutumisen seuraamiseksi on mahdollista laatia

toimivat seurantamittarit. Joidenkin toimenpiteiden osalta olisi tarpeen määritellä myös yhteistyö- ja vastuutahot muutoinkin kuin ministeriötasolla. Kunta kantaa huolta myös resurssien riittävydestä ja niiden varmistamisesta nuorisopoliittisen ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden saavuttamisessa.

Lisäksi kunta ehdottaa, että ohjelmassa huomioidaan vahvemmin digitaalisen nuorisotyön edistäminen ja digitalisaation haittojen sekä eri lieveilmiöiden yhteensovittaminen.

Ohjelmaluonnoksessa on nostettu esille hallituksen roolia demokratian, osallisuuden ja luottamuksen vahvistamisessa yhteiskunnassa. Nykyisen hallituksen toimien ja päätösten ei kuitenkaan voida täysin nähdä olevan linjassa nuorisopoliittisen ohjelman tavoitteiden kanssa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, turvallisuuden ja luottamuksen näkökulmasta. Poliittinen ilmapiiri ja kärjistynyt keskustelukulttuuri on omiaan heikentämään nuorten innostusta ja halukkuutta vaikuttaa ja osallista keskusteluun. Myöskään hallituksen ilmastopolitiikka ei luo valoisaa kuvaa tulevaisuudesta ja nuoren sukupolven oikeudesta elämään. Kunta pitää kuitenkin erityisen tärkeänä, että edellä mainittuihin haasteisiin on kirjattu hallituksen ja ministeriöiden tahtotila tarttua niihin. Olennaista on seurata, miten tahtotila ilmenee konkreettisina tekoina, joiden toteutumista on mahdollista seurata ja mitata.

Kunta jäi myös pohtimaan, onko edeltävän nuorisotyön ja –politiikan ohjelman onnistumista ja vaikutuksia arvioitu, ja toisaalta, onko sitä huomioitu lausuttavana olevan ohjelmaluonnoksen valmistelutyössä.

Leirimaa Vuokko  
Mäntslän kunta - Sivistys- ja hyvinvointipalvelut